

Н. О. Пустова,
здобувач магістратури кафедри управління охороною здоров'я та публічного
адміністрування, Національний університет охорони здоров'я України імені П. А. Шупика
ORCID ID: 0000-0002-1131-9725

О. О. Акімов,
д. держ. упр., професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного
адміністрування, Національний університет охорони здоров'я України імені П. А. Шупика
ORCID ID: 0000-0002-9557-2276

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.20.81

ДИТЯЧА ПРАЦЯ ТА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПОЛІТИКОЮ ПРОТИДІЇ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ

N. Pustova,
Master's student of the Department of Healthcare Management and Public Administration,
Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine
O. Akimov,
Doctor of Sciences in Public Administration,
Professor of the Department of Healthcare Management and Public Administration,
Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

CHILD LABOR AND PUBLIC ADMINISTRATION POLICY AGAINST ITS USE

У статті проаналізовано використання дитячої праці, вивчено законодавство в сфері протидії проявів та реалізації її в Україні, досліджено шляхи найбільш ефективного вирішення зазначеного питання в призмі міжнародної співпраці та державного управління. Соціальний захист вважається одним із найважливіших в умовах як світової, так і загальнодержавної кризи. З його допомогою найвразливіші верстви населення мають надію на майбутнє. Врахування питання дитячої праці під час планування стратегічної направленості держави в сфері освіти, юстиції, соціального захисту, міжнародних прав людини та громадянина має вирішальне значення. У зв'язку з тим, що пандемія завдає нещадного впливу прибуткам родин, багато з них залишились без матеріальної підтримки, що може привезти до поширення дитячої праці. В момент кризи, на жаль, саме дитяча праця стає механізмом виживання для багатьох сімей. Діти, які вже є залученими до дитячої праці, можуть працювати довші години або у гірших умовах. У реаліях сьогодення Україна переживає виникнення нового явища — соціального сирітства. Ще більше дітей можуть бути примушені до найгірших умов праці, що завдає значної шкоди їх безпеці та здоров'ю. Проблема викорінення дитячої праці привертає увагу не тільки масштабами експлуатації дітей та ступенем порушення їх основних прав, але передусім негативним впливом на освіту і здоров'я дітей, їх розумовий, духовний та моральний розвиток. Дитяча праця визначається як робота, невідповідна для віку дитини або робота, яка позначається на освіті дитини або може завдати шкоди її здоров'ю, безпеці або моральним якостям. Для успішної боротьби з дитячою працею необхідно насамперед змінити ставлення самого суспільства до цієї проблеми. Всі, хто має відношення до даного питання, починаючи з самих дітей та їхніх батьків, а також політики, політичні партії, місцева влада, роботодавці, профспілки та працівники сфери освіти повинні визнати існування такої проблеми, як використання дитячої праці. Найчастіше її розглядають лише як джерело доходу малозабезпечених сімей або ж як засіб навчання навичкам самостійної праці. Вивчаючи це питання, виокремлено особливості дитячої праці в Україні, її види, що сприяє розробці нормативно-правової бази, соціальних програм, які б допомогли у вирішенні зазначеного питання.

The article analyzes the use of child labor, studies the legislation in the field of combating the manifestations and its implementation in Ukraine, explores ways to most effectively address this issue through the prism of international cooperation and public administration. Social protection is considered one of the most important in both global and national crises. With its help, the most vulnerable segments of the population have hope for the future. Taking the issue of child labor into account when planning the strategic direction of the state in the field of education, justice, social protection, international human and civil rights is crucial. As the pandemic has a relentless impact on family incomes, many have been left without financial support, which could lead to the spread of child labor. At a time of crisis, unfortunately, child labor is becoming a survival mechanism for many families. Children who are already involved in child labor may work longer hours or in worse conditions. In today's reality, Ukraine is experiencing a new phenomenon – social orphanhood. Even more children can be forced into the worst working conditions, which causes significant damage to their safety and health. The problem of eradication of child labor attracts attention not only by the scale of exploitation of children and the degree of violation of their basic rights, but, above all, the negative impact on education and health of children, their mental, spiritual and moral development. Child labor is defined as work that is inappropriate for the child's age or work that affects the child's education or may harm his or her health, safety or moral qualities. To successfully combat child labor, it is necessary, first of all, to change the attitude of society itself to this problem. Everyone involved, starting with the children and their parents, as well as politicians, political parties, local authorities, employers, trade unions and educators, must recognize the existence of a problem such as the use of child labor. Most often it is considered only as a source of income for low-income families or as a means of learning the skills of independent work. Studying this issue, the features of child labor in Ukraine, its types, which contributes to the development of legal framework, social programs that would help address this issue.

Ключові слова: дитяча праця, підлітки, державне регулювання, державне управління, експлуатація дітей, соціальна нерівність, запобігання, протидія.

Key words: child labor, adolescents, state regulation, public administration, exploitation of children, social inequality, prevention, counteraction.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Дитяча праця має місце в умовах неформальної економіки, сільському господарстві, інших видах виробництва, що є пов'язані з тіньовою економікою та найгіршими видами роботи. Діти, що мають відношення до цих видів робіт, не мають змоги повноцінно розкрити свій потенціал. Обов'язок держави всіма можливими способами захистити найбільш вразливий вид населення. Тому нагальним питанням є всебічне дослідження зазначеної теми та пропонування можливих шляхів її вирішення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Значна кількість науковців займались дослідженням цієї теми: Лесько Н.В., Коломієць О.О., Васильківська І.П., Гладкова Є.О., Морозов П.О., Тоадер Є.С., Побережний В.Л. Під час написання статті, була вивчена наукова, інформаційна бази, статистичні та соціологічні результати досліджень (здійснені на замовлення Міжнародної організації праці, Дитячого фонду Організації Об'єднаних націй), звітів та напрямів діяльності державної влади, в тому числі Міністерства соціальної політики України, органів місцевого самоврядування та громадських організацій.

Під час дослідження публікацій та опитувань встановлено, що рівень залучених до праці дітей та підлітків залежить від такого:

1. Тип місцевості проживання

За типом місцевості проживання

Місто	Село/селище
143 000 дітей	471 300 дітей
5-17 років – 5,2%	5-17 років – 25,3%

2. Особливість регіону проживання

За регіоном проживання

Західна Україна	Центрально-Східна Україна (за виключенням тимчасово окупованих територій)
19,3% дітей	8,1 % дітей

3. Соціальний та економічний рівень батьків дитини

Соціальний та економічний рівень батьків дитини

Неповна родина (без батька/матері)	Повна родина (при наявності обох батьків)
33,2% дітей	13% дітей
Наявність вищої освіти хоча б у одного із батьків 62% дітей	Батьки мають середній рівень освіти / освіта відсутня 79% дітей

4. Кількість працюючих дітей.

У реаліях сьогодення Україна переживає виникнення нового явища — соціального сирітства. Соціальна сирота — це дитина, яка при існуючих батьках живе без батьківської опіки, ними опікуються бабусі й дідусі, у той час коли батьки знаходяться в інших країнах на заробітках.

Під час опитувань встановлена найголовніша причина, яка змушує дітей працювати — бажання допомогти батькам. Найбільший відсоток зайнятості (89,9%) був зафіксований у сфері сільськогосподарського призначення, інші сфери діяльності (роздрібна торгівля, кур'єрські, наукові, професійні послуги) — не більше 7% респондентів.

Окремої уваги заслуговують види робіт, зайняття якими змушує підлітків деградувати, а саме: жебрацтво, надання сексуальних послуг, розповсюдження наркотичних засобів та ін. 11% опитуваних дітей заробляють на життя вищезазначеними способами. Такий високий відсоток повинен зосередити на собі увагу зі сторони держави, та при раціональному підході зменшити кількість залучених дітей в ці сфери.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розроблення політичних заходів, що спрямовуються на мінімізацію соціальних загроз, викликаних дитячою працею в Україні. Для досягнення цієї мети було поставлено низку завдань:

- всебічне розкриття поняття дитячої праці;
- оцінка особливостей формування та масштабів поширення її негативних форм;
- визначення рівня загрози трудовим ресурсній і соціальній безпеці дітей;
- можливості запровадження перспективних напрямів мінімізації цих загроз.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Проблема викорінення дитячої праці привертає увагу не тільки масштабами експлуатації дітей та ступенем порушення їх основних прав, але, перш за все, негативним впливом на освіту і здоров'я дітей, їх розумовий, духовний та моральний розвиток. Крім того, під загрозою знаходиться розвиток людських ресурсів, загальний соціально-економічний розвиток країни, що в кінцевому рахунку безпосередньо загрожує існуванню нації.

Існує думка, що дитяча праця — це робота, яка позбавляє дітей дитинства, людської гідності, можливості розвинути свій потенціал і завдає шкоди їх фізичному і психічному розвитку [5].

Таке поняття є дуже абстрактним, оскільки існує декілька проявів дитячої праці. У позитивному розумінні, в процесі трудової діяльності дитина черпає знання про навколишній світ, соціалізується, навчається навичку переймання досвіду. Уміння справлятися з роботою формує позитивне ставлення до праці. У дорослому віці така людина буде мати високу працездатність і зможе справлятися зі складними завданнями. Систематичні трудові дії сприяють розвитку відповідальності, ініціативності, цілеспрямованості і здатності досягати бажаного. Позитивна оцінка результатів праці дитини зміцнює його самооцінку. Трудова діяльність невідривно пов'язана з творчістю. Вона допомагає виробити найцінніші якості: наполегливість,

старанність, вміння планувати і досягати результатів.

Негативний прояв дитячої праці полягає в тому, що діти з щільним графіком (навчання, хобі, розвиток) можуть виділити час для регулярної трудової діяльності лише на шкоду вищевказаним заняттям або відпочинку. Не завжди вдається правильно співвіднести розмір навантаження з силами дитини. Виконуючи непосильну роботу, вона буде відчувати стрес, перевтому [6].

Наполегливі залучення до праці носять насильницький характер. Дорослі іноді безальтернативно ставлять питання участі дитини в трудових діях, коли відмовитися не можна. Це пригнічує самооцінку дитини, провокує протестні настрої.

Поряд з вищевказаними поняттями законодавство України виділяє особливі види найгірших форм дитячої праці, що полягають у залученні дітей до робіт, умов яких є небезпечними або шкідливими. Також заборона стосується підземних та понаднормових робіт.

Ст. 21 ЗУ "Про охорону дитинства" [3] встановлює конкретні види робіт, що належать до найгірших форм дитячої праці:

- всі форми рабства, в тому числі й практика, подібна до рабства: продаж дітей, торгівля дітьми, боргова залежність, примусова/обов'язкова праця (примусове або обов'язкове вербування дітей метою використання їх у збройних конфліктах;
- використання дитини для зайняття в сфері проституції, виробництва порнографічної продукції, включаючи вербування та пропонування подібного заробітку;
- використання дитячої праці для незаконної діяльності, в тому числі й вербування або пропонування дитини такий вид заробітку;
- виконання дитиною роботи, що за характером або умовами може нашкодити здоров'ю дитини.

Дитина з моменту народження має права людини. Але, звертаючи увагу на те, що в силу своєї незрілості на всіх рівнях, вона не є цілком захищеною. Тому першочерговим обов'язком держави є надання їй додаткових та спеціальних прав.

На сьогодні в умовах економічної кризи, соціальної нерівності, а також обмежень, пов'язаних з COVID-19, питання нелегальної дитячої праці є найбільш поширеним та потребує особливої уваги як зі сторони органів державної влади, місцевого самоврядування, так і міжнародних та громадських організацій. Очевидно, що методика і організація даних програм повинні бути основані й на міжнародному досвіді та адаптовані до конкретних умов, потреб і особливостей кожного регіону держави [1].

Масштабні зусилля для ліквідації найбільш неприйнятних форм дитячої праці нині докладають у багатьох країнах світу. Порушення прав дітей жорстоко карається законом.

Національне законодавство в сфері загальної концепції розвитку суспільства та захисту прав дітей в тому числі можна представити такою схемою (рис. 1).

Таким чином, всі вищезазначені нормативно-правові акти є основним базисом регулювання суспільних відносин у цій сфері.

Не дарма автором було виділено серед низки законів саме Закон України "Про охорону дитинства",

який дає змогу закріпити та розширити соціально-правові гарантії прав дітей, забезпечити фізичні, культурні, інтелектуальні можливості молодого покоління. Прийняття згаданого Закону було покликано на визначення стратегічного та пріоритетного напрямку діяльності України для всебічного забезпечення реалізації права дитини на життя, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист.

На міжнародному рівні права дитини регулюються Конвенцією про права дитини, прийнятою Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року. Саме цей уніфікований документ слід назвати "Світовою Конституцією прав дитини". Її ратифікували майже всі країни світу, оскільки положення такої Конституції повною мірою визначають права, свободи та основні тези визначення дитини як повноцінної верстви населення. Основна мета Конвенції — це встановлення основних правил, стандартів для захисту дітей від зневаги та образ, з якими вони стикаються до певної міри щодня в усіх країнах. У ній уніфіковано та взято до уваги різні культури, політичні, економічні та соціальні особливості держав. Перше місце займає дитина як людина та громадянин [2].

Якщо аналізувати дії України на міжнародній арені, її напрям та реалізацію в сфері захисту дітей, основним досягненням є затвердження Верховною Радою України Державної соціальної програми "Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини" на період до 2021 року (у подальшому — Програма) [4].

Згідно із п. 4 завдання 20 (Удосконалення заходів щодо протидії найгіршим формам дитячої праці) розділу IV Програми на Державну службу з питань праці було покладено низку зобов'язань, серед яких визначальним є здійснення моніторингу, аналізу стану додержання суб'єктами господарювання законодавства про працю неповнолітніх.

Згідно з тлумаченням Міжнародної організації праці, поняття "моніторингу дитячої праці" слід розуміти як активний процес по зупиненню використання дитячої праці, що складається з наступних складових:

- здійснення моніторингових візитів на регулярній основі з метою ідентифікації працюючих дітей;
- проведення оцінки ризиків, з якими вони можуть зустрітись у майбутньому;
- подальший нагляд та контроль за цими дітьми;
- проведення спеціалістами просвітницької та профілактичної робіт.

Дитяча праця визначається робота, що має ризик шкідливого та небезпечного для дитини виконання, та прямо або опосередковано заборонена на національному та міжнародному рівнях.

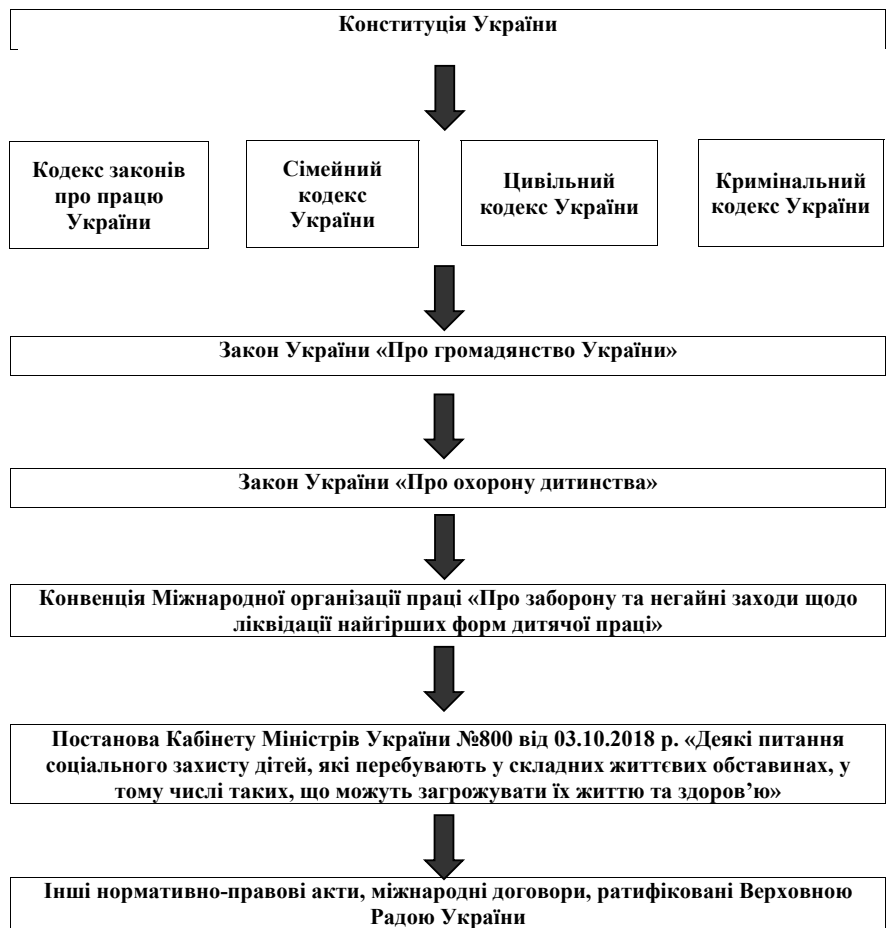

Рис. 1. Національне законодавство в сфері загальної концепції розвитку суспільства та захисту прав дітей в тому числі

У 2020 році Державною службою з питань праці було проведено 1316 перевірок, що стосуються додержання вимог Закону про працю неповнолітніх.

Факт праці дітей зафіксовано в 20 суб'єктів господарювання. У деяких роботодавців кількість неповнолітніх працюючих становила 36 осіб. У результаті перевірки встановлено, що переважна більшість працюючих дітей від 16—18 років, тобто це особи, вік яких є більшим, ніж мінімальний, встановлений чинним законодавством України.

На жаль, більшість підприємств, що пройшли перевірку, мають значну кількість порушень прав неповнолітніх працівників. Деякі порушення можуть навіть нашкодити здоров'ю (наприклад, прийняття на роботу без спеціального медичного огляду, порушення правил безпеки на підприємстві). Відсутність обліку працівників, офіційного оформлення несвоєчасні виплати зарплати підкреслюють повну незахищеність як трудових, так й інших прав працюючої дитини.

Неповнолітні працівники стикаються з цілою низкою негативних наслідків, що створюються роботою, яка виявляється занадто важкою або важкої для їхнього віку і можливостей. Фізичні каліцтва, психічна або емоційна травма, крім відсутності освіти, створюють для цих дітей величезні труднощі в майбутньому. Можливості зайнятися чимось іншим, щоб забезпечити себе, виявляються обмеженими, бо у них не було тих ресурсів, які необхідні для безпечного, здорового і гармонійного дитинства.

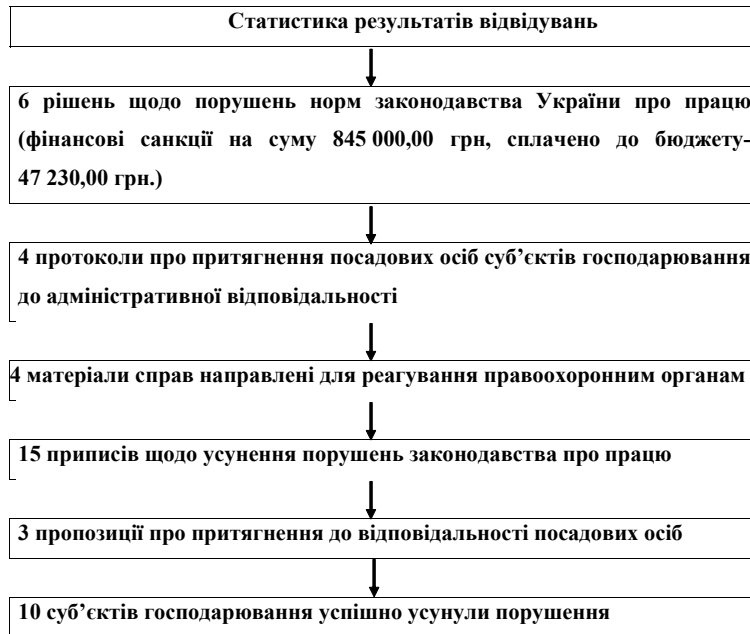

Рис. 2. Статистика результатів відвідувань контролюючих інспекцій

Контролюючі інспекції повідомляють, що найчастіше прояви нелегальної праці відбувається при залученні дітей до несанкціонованої стихійної торгівлі, будівництві, в сфері послуг.

Важливою складовою поставленим перед державою завданням слід вважати превентивну роботу із представниками закладів дошкільної освіти, освіти, батьками та, безпосередньо, з роботодавцями, які повинні бути більш відповідальними. Таким чином, було прийнято рішення стосовно проведення інформаційно-роз'яснювальних заходів, яких вже налічено 2 325.

В Україні дитяча праця має середню інтенсивність зайнятості. Загалом час зайнятості становить 1—14 годин на тиждень, серед яких, 47% (діти віком 5—11 років) працюють 1—7 годин, 39% (12—16 років) 8—14 годин.

Сам факт працевлаштування дітей не заборонений законодавством України, але його застосування не повинно йти в розріз нормам Кодексу законів про працю України.

Виконання умов Конвенції та Всесвітньої декларації про права дитини, щодо створення сприятливих умов для розвитку дітей, потребує цілеспрямованих дій від Української держави. Часткове зниження рівня життя переважної більшості населення призвело до того, що гасло "Усе найкраще-дітям" стало неможливо втілювати в життя.

Конвенція МОП № 182 про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці забороняє залучення дітей у віці до 18 років до робіт, які завдають шкоди їх здоров'ю та моральному або психологічному стану. До таких занять відносяться робота на небезпечних промислових підприємствах, наприклад, в гірській промисловості, а також примушування до проституції, порнографії та торгівлі наркотиками. Сюди ж відносяться праця при високих або низьких температурах і робота, яка передбачає використання небезпечних хімічних речовин.

Виконання завдання 8.7 вимагає від держав-членів МОП прийняття термінових і ефективних заходів для викорінення примусової праці, сучасного рабства і торгівлі людьми та забезпечення заборони та ліквідації найгірших форм дитячої праці, а до 2025 року — викорінення дитячої праці у всіх його формах.

Передбачається, що в рамках цієї спільної ініціативи зацікавлені сторони і приватні особи на рівні регіонів, окремих країн і організацій визначать конкретні дії, які вони зроблять у період до грудня 2021 року з тим, щоб сприяти викоріненню найгірших форм дитячої праці. Їх розробникам пропонується реєструвати на протязі всього року свою діяльність і її результати за допомогою відеоматеріалів, інтерв'ю, блогів та інших матеріалів.

Криза, викликана пандемією COVID-19, зробила без того вразливі групи населення ще біднішими і може перекреслити багаторічні досягнення в боротьбі з дитячою працею. Ситуацію погіршує закриття шкіл, і більша кількість дітей працюють, щоб поповнювати сімейний бюджет.

Отже, результати дослідження дають змогу виділити та запропонувати найефективніші заходи протидії дитячої праці. На нашу думку, законодавче закріплення їх на всіх рівнях влади, надасть змогу позбавитись небажаних наслідків як для дітей та їх батьків, так і в загальнодержавному середовищі.

1. Вдосконалити заходи, спрямовані на протидію найгіршим формам дитячої праці, проституції та порнографії.

2. Захистити дітей від експлуатації, сексуального насильства та торгівлі людьми. Можливі шляхи досягнення: забезпечення організації та проведення профілактичних заходів із запобігання торгівлі людьми; проведення широкомасштабних інформаційно-просвітницьких заходів, які будуть спрямовані на підвищення рівня обізнаності щодо запобігання втягнення дітей до торгівлі людьми, сексуальної експлуатації та сексуального насильства.

3. Здійснювати систематичний моніторинг центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, в яких виховуються діти, з метою попередження потрапляння дітей у ситуації, пов'язані з торгівлею людьми, виявлення та ідентифікації у разі їх потрапляння у такі ситуації.

4. Проводити заходи для підвищення рівня обізнаності дітей та роботодавців щодо додержання законодавства про працю неповнолітніх та недопущення використання найгірших форм дитячої праці.

5. Внести зміни до національного законодавства, спрямовані на посилення юридичної відповідальності осіб, які займаються залученням дітей до найгірших форм дитячої праці.

6. Усунути правові та організаційні перепони для здійснення ефективного прокурорського нагляду за дотриманням трудових прав неповнолітніх.

Посилити відповідальність роботодавців за залучення дітей до неформальних форм зайнятості з метою розширення трудових прав неповнолітніх на всіх працюючих дітей.

ВИСНОВКИ

Всебічно дослідивши всі нюанси поставленого питання, автор дійшов до наступних висновків. Поняття дитячої праці є надзвичайно обширним, так як складається з великої кількості складових частин/ форм (видів) її прояву.

Позитивними видами є ті, що найкращим чином впливають на психічне, фізичне здоров'я дитини, покращують її психоемоційний та економічний стан, дають змогу становитись самостійною складовою суспільства та освоїти економічну грамотність.

Під дитячою працею зі знаком "-" розуміються види робіт і діяльності, які в психічному, фізичному, соціальному або моральному відношенні пов'язані з небезпечкою для дітей або заподіянням шкоди дітям; позбавляють дітей можливості навчатися в школі через те, що у них немає часу відвідувати школу, вони змушені передчасно закінчити навчання, поєднувати навчання в школі з важким і тривалою працею.

На сьогодні існує законодавче регулювання дитячої праці, та ефективна, на наш погляд, програма протидії її прояву. Вважаємо, що такі зусилля з боку держави та органів місцевого самоврядування спрямовуються на зниження відсотка працюючих дітей в шкідливих або аморальних умовах.

При правильній реалізації на державному рівні запропонованих автором заходів щодо захисту дітей від небажаних проявів дитячої праці, а саме: проведення інформаційних та просвітницьких заходів, законодавче закріплення юридичної відповідальності суб'єктів господарювання в цій сфері, здійснення контролю за дотриманням трудових відносин дітей, підвищиться правова грамотність у дитячому осередку, сформується нова культура трудових відносин, що надасть відчуття захищеності уразливим та несформованим верствам населення (дітям та підліткам).

Література:

1. Державна доповідь про становище дітей в Україні "Реалізація Конвенції ООН про права дитини в Україні: досягнення, проблеми, перспективи" (за період 2009—

2016 pp.). URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/21247/1/T_Zhuravel_DERZHODP_KSPSR_IL.pdf

2. Конвенція про права дитини: 20 листопада 1989 року (редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

3. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 №2402-III Відомості Верховної Ради України. 2001. № 30. Ст. 142.

4. Про затвердження Державної соціальної програми "Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини" на період до 2021 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 №453. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2018-%D0%BF#Text>

5. Гладкова Є.О. Заходи протидії органів внутрішніх справ України втягненню дітей до незаконної дитячої праці, у злочинну та іншу антигромадську діяльність. Форум права. 2014. № 1. С. 97—101. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_1_19.pdf

6. Побережний В. Л. Правові засади протидії злочинам, пов'язаним із трудовою експлуатацією дитини. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2014. № 2. С. 164—173. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/aymvs_2014_2_19.pdf

References:

1. Ministry of Social Policy of Ukraine (2016), "State report on the situation of children in Ukraine "Implementation of the UN Convention on the Rights of the Child in Ukraine: achievements, problems, prospects for the period 2009—2016", available at: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/21247/1/T_Zhuravel_DERZHODP_KSPSR_IL.pdf (Accessed 28 Sept 2021).

2. UN (1989), "Convention on the Rights of the Child", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (Accessed 28 Sept 2021).

3. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "Child's protection", Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, vol. 30, pp. 142.

4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2018), Resolution "On approval of the State Social Program "National Action Plan for the Implementation of the UN Convention on the Rights of the Child" for the period up to 2021", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2018-%D0%BF#Text> (Accessed 28 Sept 2021).

5. Hladkova, Y. O. (2014), "Measures to counteract the bodies of internal affairs of Ukraine to involve children in illegal child labor, criminal and other anti-social activities", Law Forum, vol, 1, pp. 97—101, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_1_19.pdf (Accessed 28 Sept 2021).

6. Poberezhnyi, V. L. (2014), "Legal basis for combating crimes related to child labor", Legal Journal of the National Academy of Internal Affairs, vol. 2, pp. 164—173, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/aymvs_2014_2_19.pdf (Accessed 28 Sept 2021).

Стаття надійшла до редакції 01.10.2021 р.